

**UCHWAŁA NR XXXIX/363/2020
RADY MIEJSKIEJ W RYMANOWIE**

z dnia 27 listopada 2020 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w latach 2018-2019 Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j.Dz.U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r., poz. 282 z późn. zm.),

**Rada Miejska w Rymanowie
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji w latach 2018-2019 Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2019 dla Gminy Rymanów, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Rymanów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr XXXIX/363/2020
Rady Miejskiej w Rymanowie
z dnia 27 listopada 2020 r.

**SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
W LATACH 2018 – 2019**

WPROWADZENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r., poz. 282 ze zmianami) Gmina Rymanów opracowała Gminny Program Opieki Nad Zabytkami na lata 2018-2021.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami został uchwalony przez Radę Miejską w Rymanowie Nr LX/565/18 w dniu 28 września 2018 r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Gminy sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji Programu, które następnie przedstawia Radzie Miejskiej w Rymanowie.

Podstawowym założeniem Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Rymanów na lata 2018-2021 było ukierunkowanie polityki Gminy na podejmowanie planowych działań dotyczących finansowania, inicjowania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz promowania dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z art. 5 te same ustawy opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia, w jak najlepszym stanie,
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Rymanów były realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli obiektów i Parafie w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków.

1. ZABYTKI NIERUCHOME ORAZ KRAJOBRAZ KULTUROWY

Zabytkiem nieruchomym jest nieruchomości, jej część lub zespół nieruchomości, które są działaniem człowieka lub są związane z jego działalnością. Zabytkiem nieruchomym są także nieruchome zabytki archeologiczne, będące pozostałością (powierzchniową, podziemną lub podwodną) egzystencji człowieka. Oprócz budynków lub budowli zabytki ruchome to także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych ludzi lub instytucji. W ustawie wymienione są także krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, budownictwo obronne, obiekty techniki, cmentarze i parki.

Ze względu na posiadane wartości historyczne, artystyczne lub naukowe w interesie społecznym jest zachowanie zabytków poprzez otoczenie ich ochroną i opieką.

Teren gminy Rymanów bogaty jest w obiekty, stanowiące zabytki nieruchome, do których należą przede wszystkim budowle o charakterze sakralnym, założenia dworsko-parkowe, budynki mieszkalne, świecka architektura, zabudowania uzdrowiskowe oraz cmentarze wznaniowe.

Gminna Ewidencja Zabytków została opracowana w 2016 roku i została przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Gminy Rymanów Nr 97/2016 z dnia 23.06.2016 r.

Gminna Ewidencja Zabytków została sporządzona w formie kart, zawierających w szczególności dane umożliwiające identyfikację zabytku. Gminna ewidencja zabytków stanowi część wojewódzkiej ewidencji zabytków, która z kolei jest częścią krajowej ewidencji zabytków prowadzonej przez Generalnego Konserwatora Zabytków.

Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość ochrony zabytków jest uwzględnienie zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego. W gestii gminy jest uzupełnienie, bądź zmiana przepisów obowiązujących w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Rymanów został uchwalony Uchwałą Nr XXXII/303/2002 Rady Miejskiej w Rymanowie 9 sierpnia 2002 roku i zmieniany był kilkakrotnie. Ostatnia zmiana wprowadzona została Uchwałą Nr XVI/181/19 z dnia 25.10.2019 roku.

Zmiany uwzględniały; ochronę zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Zasady ochrony odnoszące się do wszystkich stref ochrony konserwatorskiej w tym stref występowania stanowisk archeologicznych, wprowadzały zapisy zapewniające prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych.

W latach 2018-2019 uchwalono dwie uchwały, w których podjęto zapisy dotyczące ochrony zabytków:

Uchwałą Nr LX/566/18 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 28 września 2018 r. uchwalony został miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Sieniawa/2014” w którym zostały określone zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

- na obszarze planu znajdują się stanowiska archeologiczne znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych,
- na obszarze planu znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków,
- na obszarze planu znajdują się obiekty (budynki i kapliczki) pozostające w gminnej ewidencji zabytków,
- procesy budowlane w granicach stanowisk archeologicznych lub związane z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków lub pozostającymi w ewidencji konserwatora zabytków należy prowadzić z uwzględnieniem przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- dla obiektów: cerkwi, cmentarza i budynku szkoły obowiązuje architektura nowych obiektów w strefie ekspozycji cerkwi, w strefie ekspozycji szkoły oraz w granicach cmentarza winna odpowiadać historycznej zabudowie, obowiązuje zachowanie historycznego sposobu zagospodarowania terenów, forma dobudowana nie może zaburzać wartości oraz ekspozycji budynków zabytkowych,
- dla budynków pozostających w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje ochrona historycznej formy architektonicznej obiektu obejmująca: bryłę budynku(kształt dachu, rodzaj pokrycia), kompozycję elewacji (wielkość i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych).

Uchwałą Nr II/21/18 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 29 listopada 2018 r. uchwalony został miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Posada Górna 2014” w którym również zostały określone zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

- na obszarze planu znajdują się stanowiska archeologiczne,
- na obszarze planu znajdują się obiekty pozostające w gminnej ewidencji zabytków (budynki, kapliczki),
- procesy budowlane w granicach stanowisk archeologicznych lub związane z obiektami pozostającymi w ewidencji konserwatora zabytków należy prowadzić z uwzględnieniem przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- dla budynków pozostających w gminnej ewidencji zabytków obowiązuje ochrona historycznej formy architektonicznej obiektu obejmująca: bryłę budynku(kształt dachu, rodzaj pokrycia), kompozycję elewacji (wielkość i rozmieszczenie otworów okiennych i drzwiowych).

2. ZABYTKI RUCHOME

Ruchome zabytki z terenu gminy Rymanów, to przede wszystkim zabytki o charakterze sakralnym tj. wyposażenie i wystrój malarski kościołów oraz dawnych cerkwi greckokatolickich, a nadto pomniki nagrobne usytuowane na cmentarzach wyznaniowych oraz kapliczki.

Stan zachowania zabytków ruchomych na terenie gminy Rymanów jest dobry. Właściciele obiektów prowadzą prace konserwatorsko restauratorskie, które poprawiają ich stan.

Gmina Rymanów przeznaczyła środki finansowe z własnego budżetu na dofinansowanie prac konserwatorskich prowadzonych przy zabytkach.

Do takich obiektów należy Kościół parafialny w Króliku Polskim, który dzięki unijnym dotacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego i dotacji z Gminy Rymanów został zakończony. Wyremontowany został cały budynek wraz z wyposażeniem ruchomym i wystrojem malarskim.

Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Wawrzyńca w Rymanowie od kilkunastu lat prowadziła etapowo prace konserwatorskie i restauratorskie przy kolejnych elementach wyposażenia kościoła parafialnego w Rymanowie. Wiele obiektów odzyskało już swój pierwotny wyraz artystyczny. W 2018 roku wykonano

ostatnie prace przy dolnej części ołtarza głównego tj. konserwację polichromowych elementów ołtarza i prace przy złoconych elementach drewnianych.

Zabytkowe nagrobki na terenie gminy Rymanów zachowane są w obrębie cmentarzy rzymskokatolickich, greckokatolickich oraz cmentarza żydowskiego.

Stowarzyszenie „Nasz Rymanów” opracowało dokumentację dotyczącą odnowy pomników nagrobnych na cmentarzu komunalnym w Rymanowie. Dokumentacja obejmuje 19 pomników, część z nich została już odnowiona.

3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zabytki archeologiczne odkrywane w terenie są materialnymi śladami ludzkiej działalności w pradziejach, a także w okresach historycznych. Tworzą one stanowiska archeologiczne wyznaczające miejsca pobytu człowieka w przeszłości na danym obszarze.

Na terenie gminy Rymanów zewidencjonowano 235 stanowisk archeologicznych. Większość stanowisk zlokalizowanych na terenie gminy to ślady osadnictwa, czyli znaleziska pojedynczych archeologicznych zabytków ruchomych na podstawie których nie można określić wartości poznawczych danego stanowiska. Następną grupę stanowią punkty osadnicze, czyli znaleziska kilku lub kilkunastu zabytków pradziejowych, bądź historycznych. Najcenniejszą kategorię stanowisk tworzą osady, cmentarzyska, grodziska; stanowiska te posiadają największy walor poznawczy niejednokrotnie potwierdzony w trakcie prac wykopaliskowych.

Dokładna lokalizacja stanowisk określona została na kartach gminnej ewidencji zabytków.

Dużą liczbę badań archeologicznych zrealizowano na terenie gminy w związku z budową farm wiatrowych.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miejscowości Sieniawa i Posada Górna uchwalonych w latach 2018-2019 ujęte zostały zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w tym występujące stanowiska archeologiczne.

4. ROZPOZNANIE, DOKUMENTOWANIE I POPULARYZOWANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Popularyzowanie zasobów dziedzictwa kulturowego w gminie Rymanów odbywało się poprzez organizowane imprez promujących dziedzictwo kulturowe regionu.

W latach 2018-2019 organizowano:

- Regionalny Przegląd Kapel Ludowych „Koncert na dwa świerszcze i kapelę”
- Rymanowskie Spotkania Orkiestr Dętych
- Wesele Podkarpackie
- Parada Palm Wielkanocnych połączona z konkursem na palmę i pisanekę
- Koncert Wielkanocny – przegląd chórów
- Dożynki gminne
- Konkurs Szopek Bożonarodzeniowych
- Konkurs Kolęd i Pastorałek "Hej kolęda, kolęda"
- Jarmark Bożonarodzeniowy - plenerowa wieczerza wigilijna
- Dni Pamięci Kultury Żydowskiej
- Obchody Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holocaustu organizowane są co roku. Podczas których odbywają się modlitwy dla uczczenia pamięci pomordowanych Żydów, prelekcje i wykłady historyków, sesje naukowe poświęcone zagładowi, stosunkom polsko-żydowskim i kulturze żydowskiej, pokazy filmów o tematyce związanej z Holocaustem, wystawy okolicznościowe, koncerty, prezentacje, wspomnienia ocalałych z zagłady oraz spotkania ze świadkami historii.

- 3 maj to również niezapomniana data w kalendarzu polskiej historii, bowiem tego dnia doszło do uchwalenia Konstytucji. W 2018 i 2019 roku świętowano rocznicę upamiętniającą to wydarzenie. W kościele parafialnym w Rymanowie odbyła się Msza Święta w intencji Ojczyzny, która zgromadziła przedstawicieli władz samorządowych, dyrektorów szkół, uczniów i licznych mieszkańców. Po nabożeństwie pod Pomnikiem Ofiar Systemów Totalitarnych złożono wiązanki kwiatów, a w Domu Sokoła odbywała się część artystyczna.

- W 2018 roku uroczystości obchodzono 100-lecie Odzyskania Niepodległości. Uroczystości związane z tą rocznicą były organizowane we wszystkich szkołach na terenie Gminy Rymanów, poprzez organizowanie występów artystycznych nawiązujących do historii Polski.

Uczniowie Zespołu Szkół Publicznych w Rymanowie uczestniczyli w marszu „100 flag na stulecie Niepodległej” upamiętniającym setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. Ważnym symbolem postawy patriotycznej była 30-metrowa biało czerwona flaga niesiona przez przedstawicieli poszczególnych klas. Uczniowie wraz z nauczycielami podążali w kolorowym pochodzie do rymanowskich miejsc pamięci narodowej.

- W październiku 2019 roku w pomieszczeniach poddasza Domu Ludowego w Posadzie Górnej odbyło się uroczyste otwarcie Izby Regionalnej. Dzięki życzliwości mieszkańców wsi i gminy Rymanów udało się zdobyć cenne eksponaty. Izbę wyposażono w zabytki z zakresu gospodarstwa wiejskiego rzemiosła i technik ludowych oraz urządzenia domu mieszkalnego. Są to dawne narzędzia rolnicze czy narzędzia różnych rzemiosł m.in. stolarskie, szewskie, kowalskie, bednarskie, tkackie, piekarskie.

Głównym celem powstania Izby Regionalnej to chęć ocalenia od zapomnienia tradycji i kultury wsi. Będzie to również miejsce w którym odbywać się będą różne spotkania łączące pokolenia.

- W latach 2018-2019 utworzony został "Szlak Łemkowski" (biały kwadrat z niebieskim paskiem po przekątnej) - 2,7 km prowadzący po terenie gdzie znajdowały się dawne zabudowania Wołtuszej.

Promocję dziedzictwa kulturowego zrealizowano również poprzez wznowienie wydawnictw poświęconym m.in. zabytkom:

Przewodnik „Uzdrowskowa Gmina Rymanów”, „Obrzędy i zwyczaje doroczne w gminie Rymanów”, „Zespół Obrzędowy Rymanowianie prezentujący Wesele z okolic Rymanowa” „Kapela Ludowa Rymanowianie”

- Informacje o zabytkach z dokumentacją fotograficzną znajdują się na stronie internetowej Biura Informacji Turystycznej, która jest zlinkowana ze stroną Urzędu.

Informacje te są na bieżąco aktualizowane i uzupełniane.

5. ZADANIA ZREALIZOWANE W LATACH 2018-2019

Gmina Rymanów w okresie sprawozdawczym 2018-2019 realizowała swoje zadania między innymi poprzez udzielanie dotacji celowych na prace remontowe, konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków zgodnie z Uchwałą Nr LV/557/14 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia i rozliczenia dotacji celowej z budżetu Gminy Rymanów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru, nie stanowiących własności gminy.

DOTACJE UDZIELONE PRZEZ GMINĘ RYMANÓW W 2018 ROKU

Lp	Podmiot dotowany, właściciel	Rodzaj wykonywanych prac	Kwota całości zadania w 2018 roku	Kwota udzielonej dotacji
1.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Michała Archaniola w Klimkówce	Konserwacja elementów zewnętrznych (elewacji) zabytkowego kościoła parafialnego w Klimkówce. Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A- 270 z 24.02.1992 r. Aktualizacja 24.07.2014 nr A-1267	80.355,52	25.000,00
2.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Narodzenia	Kompleksowa renowacja obiektu kościoła zgodnie z projektem budowlanym remontu drewnianego	1 172.876,59	50.000,00

	Najświętszej Maryi Panny i Św. Wacława w Króliku Polskim	kościół Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i Św. Wacława w Króliku Polskim Obiekt wpisany do rejestru zabytków Nr A- 147 z 08.05.1989 r.		
3.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Wawrzyńca w Rymanowie	Prace konserwatorsko-restauratorskie przy ołtarzu głównym w kościele parafialnym w Rymanowie rozpoczęły się od 2014 roku. Program prac powstał w oparciu o prace badawczo-sondażowe. Zakres prac został podzielony na kilka etapów. W 2018 roku wykonano ostatnie prace przy dolnej części ołtarza głównego tj. konserwację polichromowych elementów ołtarza i prace przy złożonych elementach drewnianych Obiekt wpisany do rejestru zabytków Nr A-4 z 15.11.1948 r.	90.756,00	30.000,00
4.	Zofia Aleksandra Toro Rymanów, ul. Bieleckiego 9/2	Prace konserwatorsko-restauratorskie przy zabytkowym budynku w Rymanowie przy ul. Bieleckiego 9/2 rozpoczęły się od 2015 roku. W 2018 roku wykonano remont ozdobnych szczytów ścian, wymieniono okna dachowe, drzwi wejściowe i wewnętrzne w ganku północnym. Obiekt wpisany do rejestru zabytków Nr A-83 z 18.02.1985 r. Aktualizacja 09.03.2015 r. Nr A-1320	22.464,00	10.000,00
Ogółem udzielna dotacja w 2018 roku:				115.000,00

DOTACJE UDZIELONE PRZEZ GMINĘ RYMANÓW W 2019 ROKU

Lp	Podmiot dotowany, właściciel	Rodzaj wykonywanych prac	Kwota całości zadania w 2019 roku	Kwota udzielonej dotacji
1.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Michała Archaniola w Klimkówce	Prace renowacyjno-konserwacyjne drewnianych drzwi zewnętrznych i wewnętrznych w zabytkowym kościele parafialnym p. w. Św. Michała Archaniola w Klimkówce. Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A- 270 z 24.02.1992 r. Aktualizacja 24.07.2014 nr A-1267	64.410,00	30.000,00
2.	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i Św. Wacława w Króliku Polskim	Kompleksowa renowacja zabytkowych organów będących na wyposażeniu zabytkowego kościoła Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i Św. Wacława w Króliku Polskim Obiekt wpisany do rejestru zabytków Nr A- 147 z 08.05.1989 r.	75.000,00	35.000,00
3.	Parafia Rzymskokatolicka	Renowacja i konserwacja opierzenia ścian i gontowego dachu zabytkowej	40.423,91	20.000,00

	<p>p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i Św. Wacława w Króliku Polskim</p>	<p>cerkwi pw. Zaśnięcia Bogurodzicy w Bałuciance. Prace remontowe zabytkowej cerkwi rozpoczęły się w 2009 roku i były podzielone na wiele etapów. Od 2011 roku Gmina Rymanów sukcesywnie udzielała dotację na prace konserwatorskie drewnianej cerkwi w Bałuciance. Obiekt wpisany do rejestru zabytków Nr A- 267 z 12.02.1992 r. Aktualizacja: Zespół cerkiewny: cerkiew, obok murowana dzwonnica i kamienne ogrodzenie Nr A-1257 z 13.06.2014 r.</p>		
Ogółem udzielona dotacja w 2019 roku:				85.000,00